

Criteria van waarde in de geschiedschrijving

Donderdag 12 mei 2016

Erfgoed: waardevol perspectief en politiek instrument

Wat zijn 'erfgoedwaarden'? Is de term erfgoed zelf tijdsbepaald, een uitdrukking van een waardenstelsel van deze tijd waarin bewaren, vernietigen of verwaarlozen politiek wordt gemaakt? Hoe bepalen instanties en de overheid welke objecten, monumenten of zelfs gehele stadsaanzichten cultureel waardevol zijn? Wie zijn 'eigenaar' van deze bronnen van het verleden in de natuur, openbare ruimtes en bijeengebracht in archieven, bibliotheken en musea? Het benoemen tot erfgoed heeft verstrekkende gevolgen omdat men aan speciale, vaak kostbare, regels moet voldoen. Tegelijkertijd heeft dat als voordeel extra aandacht, toeristen en financiën. Voor musea is daarbij het verschil tussen wat je aan erfgoed bewaart en wat je aan een publiek laat zien erg problematisch. Welke rol spelen historici in dit dynamische veld; hoe nationaal, transnationaal of internationaal is hun referentiekader en in hoeverre dwingt dit kader hen tot een exclusief erfgoeddiscourse?

Locatie

Rijksdienst voor Cultureel
Erfgoed,
Smallepad 5, 3811 MG
Amersfoort

Criteria van Waarde in de geschiedschrijving

Donderdag 12 mei
(13.30-17.00) Rijksdienst voor
Cultureel Erfgoed, Amersfoort

Koninklijk
Nederlands
Historisch
Genootschap

Colofon

© 2016 **Criteria van waarde in de geschiedschrijving**

Organisatie:

Tim Riswick, MA

Laurien Zurhake, MA

Informatie sprekers

Jeroen Arts, MA & MSc (Trainee Rijksoverheid, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap)
Email: j.a.p.arts@minocw.nl

Prof. Dr. Jos Bazelmans (Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en Universiteit van Amsterdam)
Email: J.Bazelmans@cultureelerfgoed.nl

Susan ten Brake, MSc (Ontwikkelingsmanager bij BOEi (Behoud Industrieel Erfgoed))
Email: s.brake@boei.nl

Dr. Martijn Eickhoff (NIOD)
Email: m.Eickhoff@niod.knaw.nl

Dr. Nathalie de Haan (Radboud Universiteit)
Email: n.dehaan@let.ru.nl

Jesper Oldenburger, MA (Promovendus Universiteit Utrecht)
Email: J.J.Oldenburger@uu.nl

Tim Riswick, MA (Radboud Universiteit Nijmegen / Museum de Kantfabriek)
Email: t.riswick@let.ru.nl

Fred Vogelzang, MA (NKS Kenniscentrum Kastelen en Buitenplaatsen)
Email: f.vogelzang@kastelen.nl

Milou Wery, BA (Research master student Universiteit Utrecht)
Email: m.wery@students.uu.nl

Laurien Zurhake, MA (Ludwig-Maximilians Universiteit München)
Email: D.Zurhake@LMU.de

Tweede bijeenkomst

Criteria van Waarde in de geschiedschrijving Erfgoed: waardevol perspectief en politiek instrument

Inhoudsopgave

Programma	1
Abstracts	4
Andere Bijeenkomsten	9
Sponsors	10
Informatie sprekers	11

Sponsors

Bijeenkomst 3

Vrijdag 17 juni 13:30-17:00 – LUX Nijmegen

Publieksgeschiedenis, geschiedcommunicatie en intermedialiteit

Hoe ziet de 'gewone' man en vrouw de geschiedenis, waardoor wordt dit beïnvloed, en selecteren we wel het juiste uit de geschiedenis voor een algemeen publiek? Hoe selecteren onderwijzers, filmmakers, romanschrijvers en ontwerpers van historische tentoonstellingen wat ze wel of niet laten zien? De selectie is vaak beïnvloed door de actualiteit, terwijl je de vraag kunt stellen of het volgen van een eigen koers los van de actuele gebeurtenissen niet beter zou zijn. Is de actualiteit loslaten überhaupt wel mogelijk? Of is publieksgeschiedenis per definitie afhankelijk van de actualiteit? Ook financiers spelen een grote rol bij de selectie van onderzoek en subsidies. Hoe bepalen deze instellingen wat er gefinancierd wordt en wat niet? En zouden historici eigenlijk wel afhankelijk van die instellingen moeten zijn? Tot slot bepalen ook de verschillende interesses en belangen van respectievelijk 'amateur' en 'professionele' historici hoe er geselecteerd wordt.

Tijd	Activiteit
13:30-14:00	Inloop met koffie en thee
14:00-14:10	Introductie: <i>'Erfgoed: waardevol perspectief en politiek instrument'</i> - Tim Riswick & Laurien Zurhake
14:10-14:40	Key-note: <i>'Erfgoed in niemandsland, geen waarde te bekennen?'</i> - Dr. Martijn Eickhoff
14:40-15:00	Referent key-note: <i>'Betwixt and Between: levensbeschouwelijke waarden en erfgoed'</i> - Prof. dr. Jos Bazelmans
15:00-15:15	Debat met de zaal o.l.v. Dr. Nathalie de Haan
15:15-15:30	Pauze met koffie en thee
15:30-15:40	Jonge Historicus: <i>'Erfgoed, maar voor wie? Over de relevantie van de verwevenheid van erfgoed, herinnering en identiteit'</i> - Jeroen Arts, MA
15:40-15:50	Elevator Pitch 1: <i>'Schapen en levend erfgoed: wat is een ras eigenlijk?'</i> - Jesper Oldenburger, MA Elevator Pitch 2: 'TBA' - Milou Wery, BA
15:50-16:10	Debat met de zaal o.l.v. Dr. Nathalie de Haan
16:10-16:20	Jonge Historicus: <i>'Het doorgeven van verhalen'</i> - Susan ten Brake

Tijd	Activiteit
16:20-16:25	Elevator Pitch 3: 'Erfgoedtoerisme, vloek of zegen?' - Fred Vogelzang
16:25-16:50	Debat met de zaal o.l.v. Dr. Nathalie de Haan
16:50-17:00	Afsluiting van de bijeenkomst: Dr. Nathalie de Haan
17:00-18:00	Borrel

Abstract 4

Het doorgeven van verhalen

Suzan te Brake

In de Nota Belvedere wordt door het Ministerie van OCW het volgende uiteengezet over het behoud van cultureel erfgoed: "Deze tastbare bewijzen uit het verleden verdienen het om bewaard te blijven, ze vertellen ons waar we vandaan komen, als boodschappers uit het verleden. Ze houden herinneringen levend en geven reliëf aan ons beeld van wie we tegenwoordig zijn. " (Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap, 2009, p. 7). Volgens Ashworth & Graham (in Ashworth, Graham & Tunbridge, 2007, p. 2) moeten wij ons er bewust van zijn dat de betekenis die aan erfgoed wordt gegeven niet objectief is, eerder subjectief en ook niet geldend voor het collectief van onze maatschappij: *"Even within a single society, pasts, heritages and identities should be considered as plurals. Not only does heritage have many uses but it also has multiple producers, both public-private, official-non-official and insider outsider, each having varied and multiple objectives in the creation of heritage."* Het is veel meer de betekenis die waarde geeft aan erfgoed, en dit bepaalt uiteindelijk wat we behouden voor de toekomst. Wie deze betekenis toekent zijn wij, de maatschappij, en deze betekenis is ook nog eens aan verandering onderhevig, pluraal en subjectief (Ashworth et al., 2007).

Wanneer we kijken naar de portefeuille van BOEi, zitten daar rijksmonumenten tussen, maar ook gemeentelijke monumenten of gebouwen die geen enkele monumentenstatus hebben. Maar, maakt dit, gezien bovenstaande uiteenzetting, wat uit? Het antwoord is nee. BOEi kijkt niet sec naar een monumentale status, maar heeft zich als doel gesteld de verhalen uit het verleden door te geven, daar nieuwe hoofdstukken aan toe te voegen door nieuwe functies aan leegstaand erfgoed te geven. Denk aan het Zuiderziekenhuis in Rotterdam, of Hazemeijer in Hengelo; prachtige historische complexen, zonder enige monumentale status. Zoals Ashworth & Graham omschrijven, de definitie van erfgoed is de betekenis die wij zelf aan dit erfgoed geven. En dat is waar het om gaat: het doorgeven van verhalen.

Kern: Het gaat niet om de definities, maar om de betekenis en wat wij met erfgoed doen!

Abstract 3

Erfgoed, maar voor wie? Over de relevantie van de verwevenheid van erfgoed, herinnering en identiteit

Jeroen Arts

Criteria van waarde en definities van erfgoed zijn begrippen waar geen eenduidige interpretaties van zijn. Verschillende samenlevingen, generaties, groepen en individuen hebben vaak een eigen opvatting over van wat van waarde is en wat als erfgoed gedefinieerd moet worden. Deze opvattingen zijn sterk verbonden met vraagstukken omtrent (collectieve) herinnering en identiteit. Verder zijn de verschillende definities van erfgoed geregeld in tegenstelling of in conflict met elkaar. De vraag die ik centraal wil zetten is hoe wij als samenleving, en meer specifiek hoe ik als jonge historicus en jonge ambtenaar, met deze diversiteit aan definities van erfgoed, herinnering en identiteit om moeten gaan. Dit wil ik doen door de diversiteit aan definities van erfgoed verder te duiden. Ook zal ik een aantal elementen benoemen waarvan ik denk dat ze belangrijk zijn voor een verantwoorde omgang met erfgoed. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan mogelijkheden om het eigenaarschap en zeggenschap van de verschillende groepen over wat zij zien als hun erfgoed te vergroten, de formering van inclusieve adaptieve beleidskaders voor de bescherming van erfgoed en aandacht voor (de omgang met) erfgoed in het Nederlandse onderwijs. Daarbij wil ik specifiek kijken naar elementen die de betrokkenheid van een samenleving, generatie, groep en/of individu bij het eigen erfgoed en het erfgoed van de ander (kunnen) vergroten.

Abstracts

Abstract 1

Erfgoed in Niemandsland, geen waarde te bekennen?

Dr. Martijn Eickhoff

Terwijl erfgoed zelf *de facto* niet over een intrinsieke waarde beschikt, zijn het toekennen van waarde eraan en het toe-eigenen ervan wel intrinsiek met elkaar verbonden. In het wereldwijd door UNESCO gereguleerd proces van erfgoedvorming zijn de ‘natie’ en de ‘menschheid’ de belangrijkste kaders waarbinnen waarde-toekenning tot stand komt. In deze lezing onderzoek ik de werking van deze kaders door een aantal casussen te bespreken die zich in zogenoemd ‘niemandsland’ bevinden. Welke criteria van waarde spelen een rol in die uitzonderlijke, maar wel bestaande zones die aan niemand lijken toe te behoren. Ik bespreek daartoe drie plekken die moeilijk bereikbaar en/of lastig beheersbaar waren of (nog steeds) zijn: de maan, de North Pacific Gyre en Libië. Door zo bewust vanuit een historisch perspectief de grenzen van invloed en belangstelling op te zoeken, wordt duidelijk hoe sterk de waarderingskwestie zowel de kracht als de zwakte uitmaakt van de legitimiteit van erfgoed.

Abstract 2

Betwixt and between: levensbeschouwelijke waarden en erfgoed

Prof. Dr. Jos Bazelmans

In mijn reflectie op Eijckhoffs *Erfgoed in niemandsland* wil ik laten zien dat erfgoed niet alleen cultuurhistorische, economische en belevingswaarden vertegenwoordigt, maar ook staat voor waarden die ten grondslag liggen aan het menselijk handelen en het menselijk samenleven (waarde zoals in de frase “waarden en normen”). Het is weinig gebruikelijk in de professionele erfgoedzorg om te spreken over waarde in deze laatste betekenis. In de klassieke erfgoedzorg stond de canoniek-historische betekenis van erfgoed voorop en was behoud van erfgoed het adagium. Onder invloed van een neo-liberaal vertoog verschoof in de jaren negentig de aandacht naar ruimtelijk-economische waarden en werd ‘behoud door ontwikkeling’ het credo. Tegenwoordig is zelfs sprake van een waarden-loze, strikt procedurele rol van de erfgoedzorg als een ‘manager of change’. Maar verandering in welke richting? Ook de erfgoedzorg van de toekomst zal zich, vooral ook daar waar het (nog) *betwixt and between* is, bewust met deze vraag bezig moeten houden.

